

HISTORIESUS

Enerhaugen, Grønland og Tøyen historielag

Utgave 2025 - Årgang 6

Magasin for Enerhaugen, Grønland og Tøyen historielag

Løssalg kr. 75,-

Barnehagen på Hersleb

Tante Fiolet: Barnas Dag i 1951, markert med alle barn og tanter pyntet i sine fineste kostymer i barnehagen ved vaktmesterboligen på Hersleb skole. EGTs nestleder Karin Arnesen er «Tante Fiolet» og sitter rett foran tanten som står til høyre. Hadde bildet vært i farger ville vi nok sett tydelig at barn og voksne hadde kledd seg ut som hovedpersonene i Elsa Beskows bøker: Tante Grønn, tante Brun, tante Fiolet og onkel Blå. Barnebokforfatter Elsa Beskow hadde norsk far og svensk mor og slo igjennom i 1901 med «Putte i blåbærskogen». «Tant Grön, tant Brun och tant Gredelin» ble utgitt i Sverige i 1918, som den første av i alt fem bildebøker om fargesøstrene. Så er det store spørsmålet: Hvor mange av barna på bildet er medlemmer av EGT i dag?
(Foto fra Karin Arnesen)

- **Prinsessa fra Tøyengata**
og EGTs superaktive nestleder
Møt Karin Arnesen
Side 4
- **Cafeteateret, Nordic Black Theater og**
teaterskolen Nordic Black Xpress (NBX)
i Hollendergata 8
Side 8
- **Kåre Reidar Aas**
Superdiplomat og trofast Tøyen-gutt:
«Vår ambassadør»
Side 12
- **Gruegata i 1878**
i stor grad fortsatt bondeland
Side 16
- **De unge slekter**
Agnes Viljugrein
Nyvalgt stortingsrepresentant
Side 18
- **Med bilnummer «1»**
Ølbil fra Schous bryggeri
Side 22

HISTORIESUS – MEDLEMSBLAD
FOR ENERHAUGEN, GRØNLAND
OG TØYEN HISTORIELAG

Egt.historielag@gmail.com

Org.nr. 924 634 766

Bankkonto: 1813 31 32690

Vipps: 611188

NETTSIDER

<https://egt-historielag.no>

<https://www.facebook.com/EGTHistorie>

REDAKTØRER

Arne Danielsen
info@arnedanielsen.no
Telefon: 474 00 989
Jørn-Kr. Jørgensen
jornjoer@gmail.com
Telefon: 906 14 485

REDAKSJONSKOMITÉ

Gunnar Flø Guttulsrød
Karin Arnesen

ANNONSER

Karin Arnesen
karin.arnesen1@gmail.com

LAYOUT OG PRODUKSJON

LOS Digital AS, Larvik

STYRE

Styreleder Gunnar Flø Guttulsrød
gunnar.guttulsrod@outlook.com
Nestleder Karin Arnesen
karin.arnesen1@gmail.com
Kasserer Margrete Rian
ma.rian@hotmail.com
Styremedlem Roger Evans
evans.rog@gmail.com
Styremedlem Arne Kristiansen
arnekre.kons@gmail.com
Styremedlem Rita Lock Nilsen
riloc@online.no
Styremedlem Tore Lyder Sørensen
tlsorens@gmail.com
Varamedlem Frank Aage Fjellbekk
fjaage@hotmail.com
Varamedlem Anders Volan
anders.volan@gmail.com
Varamedlem Jørn-Kr. Jørgensen
jornjoer@gmail.com
Varamedlem Arne Danielsen
info@arnedanielsen.no

Prosjekter bringer oss sammen

Av leder Gunnar Flø Guttulsrød

Vi budsjetterte med 250 medlemmer for 2025, et tall vi nådde rett før sommerferien. At noen søker til oss betyr jo at vi har noe å tilby, og vi ønsker at EGT skal være mer enn et sted å gå til når man blir invitert. Det skal også være et sted der den enkelte kan «realisere seg selv» og påvirke innholdet i det som tilbys, utover det som kalles «styre og stell». Et historielag skal være en arena der engasjerte medlemmer kan bidra i forhold til sine forutsetninger og ønsker.

Vi driver for tiden fire hovedprosjekter – svært forskjellige i sin natur – og det er bare fantasien som begrenser oss når det gjelder å finne nye prosjekter. Her oppfordres alle til å komme med forslag.

Digitalisering av bilder

Digitalisering av bilder som kan knyttes til vårt område og dokumentere de store endringene som har skjedd i de siste 40-50-60 år er noe av det viktigste vi som historielag kan drive med. Sammen med 9 andre historielag i Oslo har vi «kjøpt oss inn i» en mindre bilde-database - www.historielag.no. Noen tidligere digitaliserte bilder fra vårt område er allerede lagt inn i basen, så bare gå inn og titt.

Virkelig spennende blir det imidlertid om medlemmer kan ha noen «godbiter» i skuffer og skap hjemme. I løpet av våren har vi med god hjelp lært oss å skanne bilder i forskjellige formater, slik at vi kan behandle utvalgte bilder. Valget av bilder som skannes vil imidlertid skje utifra strenge kriterier. Relevans, kvalitet, eierskap og informasjon om bildet er vesentlig, og det må signeres en samtykkeerklæring som regulerer bruk av bildene som blir lagret i basen. Vi ønsker med-

lemmenes hjelp til å bygge opp og videreutvikle EGTs del av bildedatabasen og vise det unike ved vårt område.

Skolen vi gikk på

Vi som har vokst opp på Enerhaugen, Grønland eller Tøyen har alle et spesielt forhold til den skolen vi gikk på. Derfor er det naturlig å beskrive skolene Hersleb, Lakkegata, Tøyen og Vahl. Kjell Veivåg, tidligere byråd for kultur og utdanning i Oslo, laget heftet «Da klokka klang ...» på 90 sider, som ble ferdigstilt i oktober 2024. Det er en fortelling om «våre» skoler, ispedd en god del nasjonal skolehistorie.

Kjell og styreleder har brukt boken som alibi for å møte ledelsen ved de fire skolene, der vi bla. tilbød en historietime på skolene med temaer som «Hvordan var det å vokse opp i vårt område rundt 1960?» Hvis noen av medlemmene kunne tenke seg å fortelle noe fra sin oppvekst i området, så vil vi veldig gjerne høre om det.

Lokale idrettsklubber

«Alle» gater med respekt for seg selv hadde sitt eget fotballag eller sin egen idrettsklubb. Idrettshistoriegruppen, ledet av Bernt Bølviken,

har i flere år arbeidet med å identifisere idrettslag, klubber og foreninger i vårt område fra 1920-tallet og fram til i dag. Hvor holdt de til, hvilke idrettsgrener drev de med, når de var mest aktive, ...? Noe arbeid gjenstår, men Bernt & Co. har nå kommet så langt at det kanskje blir en publisering i en eller annen form i løpet av 2025.

Bedrifter i området

Kjell Veivåg har kommet opp med en ny idé; «Bedrifter som var med å bygge Oslo - Et streif i arbeids- og næringsliv gjennom 200 år på Grønland, Enerhaugen, Tøyen, Vaterland, Fjerdingen og Ensjø - og med en liten tur innom Kampen». Det foreligger allerede et spennende manus på rundt 100 sider, men her tar vi sikte på publisering i én eller annen form i første i løpet av 2026.

Nytt vandringsspill

16. oktober 2024 lanserte vi et GPS-basert vandringsspill med start ved Nybrua/ Restaurant SüdOst og slutt ved Vaterlands bru. 16 poster med spørsmål og mye historisk informasjon om posten popper opp på smarttelefonen. Nå ønsker vi å lage et nytt spill, med poster i vårt primærområde.

Hovedhensikten er å motivere flest mulig til å komme seg opp av «godstolen» og utforske historien i vår umiddelbare nærhet. Vi har en ide om mulige poster, men dette er et prosjekt der vi gjerne vil involvere flere medlemmer, blant annet til å søke opp historisk materiale knyttet til de enkelte postene.

Plaketter og bautaer

I tillegg til de blå skiltene til Oslo Byes Vel finnes det minneplaketter og bautae som vi ikke finner noen dekkende oversikt over. Vi har bautae over Ole Gudmundsen i Nordbygata 15 fra 1842, vi har «snublesteiner» på fortauene som minnes jøder som ble deportert fra Oslo 26.11.1942 til nazistenes tilintetgjørelsesleire, og i Smalgangen på Grønlands torg (Grønland 9) finnes en stor plakett på bakken som forteller at det var her Frelsesarmeen holdt sine første møter i Norge.

Bautaer og minneplaketter har alle en historie å fortelle. Hvis de blir lokalisert og presentert i en oversikt, så vil de samlet gi oss et bredere bilde av hva

«Hovedhensikten er å motivere flest mulig til å komme seg opp av «godstolen» og utforske historien i vår umiddelbare nærhet.

spesielle personer, steder og hendelser har betydning for vårt område. Vi oppfordrer medlemmene til å ha øynene åpne for slike minner når de er ute og rusler. Ta et bilde der all tekst er godt lesbar og send bildet inn til styret. Vi vil presentere dem på en egnet måte.

I årets historiebrev HB2 og HB3 er styremedlemmene og varamedlemmene presentert, slik at de øvrige medlemmene kan bli bedre kjent med dem. Hva skjuler seg bak alle de andre navnene i medlemsoversikten, tro? Kanskje sitter «naboen» på akkurat den kunnskapen og erfaringen som DU trenger? Med aktiv kontakt kan det gi spennende resultater.

Gunnar Guttulsrød

Daklokka- klang:

Kjell Veivåg, tidligere byråd for kultur og utdanning i Oslo, laget heftet «Da klokka klang ...» på 90 sider, som ble ferdigstilt i oktober 2024. Det er en fortelling om «våre» skoler, ispedd en god del nasjonal skolehistorie.

På gamle tomter. Karin Arnesen foran gården der hun vokste opp som barn. (Foto: AD)

Prinsesse Karin av Tøyengata

Da Karin Arnesen var lita arbeidet faren som privatsjåfør og disponerte en gedigen limousin. Noen ganger fikk hun sitte på hjemmefra Tøyengata til Hersleb. I det herskaplige baksetet dagdrømte hun at hun var ei prinsesse. Siden kunne hun i mange år nyte et nesten royalt liv med sjampanje og diamanter, var bokstavelig talt en virkelig jetsetter. Men som i Monopol-spillet har hun, etter å ha foretatt hele runden, på nytt endt opp der hun startet.

Av Arne Danielsen - Foto: Privat

- Nylig feiret jeg bursdagen min, et rundt tall. I selskapet påpekte flere talere at jeg nå virket å ha funnet tilbake til der jeg kom fra. Selv føler jeg det ikke akkurat sånn. Snarere er jeg tilbake for å finne ut hvordan ting ble som det ble og hvorfor jeg ble akkurat som jeg ble. Egentlig bodde jeg ikke i området her så lenge, for alt da jeg var elleve flyttet familien ut, til Økernbråten. Hvorfor føler jeg likevel fortsatt på denne sterke tilhørigheten?

Egentlig har jeg ingen god forklaring, sier Karin.

Klokka på Grønland

For å finne svaret drar vi selvfølgelig tilbake til Tøyengata «firogtyvve» («ja, det var slik vi uttalte nummeret»), der Karin tilbrakte sine unge år. Vi slår oss til i den hippe kaffebaren «Papegøye», lokalisert i nabogården nedenfor på hjørnet ved Urtegata, kjent for å ha fostret landets

beste baristas. Men minnene bringer både Karin og intervjueren tilbake til barndommen, den gang familien Aaler drev sin steintøyforretning i de samme lokalene.

- Her kjøpte jeg julepresanger, hvert år et askebeger til pappa og salt- og pepperbøsser til mamma. De må ha bygd opp et anselig lager etter hvert, humrer Karin. Vegg i vegg mot Tøyengata var en liten tobakksforretning. Her kjøpte jeg

«En litt oppblåst mannlig sjef betrodde henne vennlig nedlatende at «du forstår det, Karin, at administrerende direktør kan du aldri bli». Det manglet bare at han klappet henne på hodet. «Der og da bestemte jeg meg for å gjøre spådommen til skamme. Jeg skulle vise ham!»

tobakk for pappa, Burley cigarettsnitt, og ukeblader, Allers, Norsk Ukeblad og Hjemmet, for mamma. Ingen mindre-årsgrense den gang.

- Besteforeldrene mine bodde rett over gata i «syvogtyvve». De hadde ti barn og drev kjøttforretning i gården. Flere onkler og tanter holdt til både der og i de nye blokkene på Enerhaugen. Vi hadde to rom og kjøkken og do i gården. Fra stuevinduen våre hadde vi utsikt til skomaker Andersen over gaten og klokke-tårnet på Grønland kirke, så vi visste alltid hva klokka var.

«Arnesen, du må komme»

Barneåra skilte seg ikke veldig mye ut fra andre som vokste opp på samme tid og i samme strøk. På ene siden trygt og nært, med barnehage på Hersleb, som insisterte på at alle foreldrene måtte lære seg teksten på «Småfroskene» for å synge og hoppe på huk med småtassene. Siden ble det skole på samme sted, og i fritiden husking og skruskøyter på Vahls plass og skiskole på Ola Narr.

Samtidig var nabolaget fargerikt inn-til det dramatiske.

- Vi hadde en temmelig tørst nabo, Eugen, som vi selvsagt kalte «Ausjen». I fylla sang han ofte om at «livet er skjønt», men noen ganger kunne han bli voldelig. Da åpnet søsteren hans, Borghild, vinduet i bakgården og ropte på faren min: «Arnesen, du må komme!» Pappa ilte henne til unnsetning. Jeg «nokkan ut», fortalte han hver gang etterpå.

Mange medlemmer av historielaget kan fortelle liknende historier. Så, hva var det som gjorde Karin spesiell, som førte til at hun akkurat ble akkurat den hun ble? Vi kan ta utgangspunkt i følgende historie:

«Kan aldri bli direktør»

- Foreldrene mine giftet seg i 1934. Men da moren min etterpå møtte på jobb hos Emil Mostue i Norbygata, fikk hun sparke samme dag. Arbeidsløsheten var stor, og parolen var å fordele arbeidet slik at hver familie var sikret én forsør-

ger, og da måtte gifte kvinner vike. Og far hadde arbeid på Nyland, så da var de berga. Etter krigen ville mor ut i arbeid, men far var av den gamle skolen og nektet. Først da mor forsikret ham om at hun bare skulle være «vikar», ga han omsider etter. I mange år forble hun så «vikar», i billettuka på Enerhaugen bad og alle de andre kommunale badene i byen.

Et par andre sterke motiv ble lansert i tillegg:

- Pappa syntes vi bodde greit, men mamma ville vi skulle flytte til en av de fine drabantbyene. Hun fikk overbevist ham ved å argumentere for at så lenge hun fikk jobbe kunne de dele sparepengene slik at det ble både til ny leilighet og bil. Bilen gjorde susen og ja - det ble begge deler.

Vi registrerer hvor begeistret Karin hun lyder når hun beskriver morens kvinnelist. Og får høre hvordan hun senere i livet må håndtere en liknende utfordring, da en litt oppblåst mannlig sjef vennlig nedlatende betrodde henne at «du forstår det, Karin, at administrerende direktør kan du aldri bli». Det manglet bare at han klappet henne på hodet.

- Der og da bestemte jeg meg for å gjøre spådommen til skamme. Jeg skulle vise ham!

Sjampis og diamanter

Slik gikk det til at Prinsessa av Tøyengata, som syntes at veien opp til Kielands dropsfabrikk i Tøyengata 33 var skummelt lang, i voksen alder kom til å legge verden for sine føtter. Ett år var hun i England, ett annet år til sjøs med Bergensfjord, blant annet på jordomseiling. Resten av yrkeslivet tilbrakte hun

Sjampis og diamanter?: Karin på tur til Sveits med Jahre Line, august 1968.

i reisebyråbransjen, der hun naturligvis dannet kvinnenettverk. Og etter en rekke lederroller endte hun selvfølgelig også opp som administrerende direktør.

- Vet du, at livet bød på både sjampis og diamanter. En gang reiste vi jorda rundt på åtte (!) dager, på første klasse med PAN AM. Og jeg nøt hvert minutt. Å ja! Vi hadde dårlig lønn, men fikk et luksusliv med frynsegoder nesten gratis.

Men tilbake på Papegøye i Tøyengata nøyer det tidligere nøkkelbarnet Karin Arnesen seg med å bestille en øl, før hun ettertenksomt fortsetter:

- Men jeg ble aldri oppslukt. Jeg så hva som foregikk, at dette var en tilværelse full av galskap og urettferdighet, der du kunne gå gjennom hele livet uten å tenke på andre enn deg selv. Til syvende og sist lite å trakte etter, oppsummerer hun.

Da er det mer meningsfullt å være nestleder og hyperaktiv krumtapp i EGT. Her møter hun de beste folka og de mest fantastiske historiene. «Alt det spennende finnes i arbeiderklassen», hevdet jo den svenske forfatteren Ivar Lo Johansson i sin tid.

- Fremdeles er jeg glad i å spille golf og reise. Men nå er det likevel mest familie, venner, slektsforskning og ikke minst lokalhistorie som gjelder, oppsummerer den gode prinsesse Karin av Tøyengata.

«Vi hadde to rom og kjøkken og do i gården. Fra stuevinduen våre hadde vi utsikt til skomaker Andersen over gaten og klokketårnet på Grønland kirke, så vi visste alltid hva klokka var.»

Full fart i året som gikk

Året vi snart legger bak oss har vært et riktig aktivt for historielaget, med en rekke spennende medlemsmøter og ulike aktiviteter.

Av nestleder Karin Arnesen

Vi startet året med å kombinere medlemsmøte og årsmøte i februar. Som kveldens foredragsholder holdt maler, historiker, forfatter og samfunnsdebattant Jonas Bals, et svært engasjerende foredrag basert på sin bok «Streik». I mars (kvinnemåneden) holdt Johanne Bergkvist, historiker fra Oslo Byarkiv, et foredrag om stemmerettshistorien for kvinner i Norge. Midt i mai møttes vi så på Vahl skole hvor forfatter Karsten Alnæs fortalte fra sin tid på Vahl skole og Hans Petter Aas det sammen, men med vekt på idretten.

I litt usikkert vær i juni tok arkitekt-historiker Anne-Kristine Kronborg oss med på byvandring til gråbeingårdene. Først til Ulvehiet i Urtegata og deretter til de to kvartalene langs Lakkegata, Jens Bjelkes gate og Sars gata. I juni deltok vi dessuten med egen stand på bydelens Tøyenfest.

Trikk og troll

Oslo Sporveier har i år 150 års jubileum og i august besøkte vi det oppussede Sporveismuseet og fikk en flott omvisning. Helt i slutten av måneden hadde vi enda en gang «Vår kulturminnedag» med stand på Tøyen torg. Vi samarbeidet med Deichmann Tøyen hvor vi også fikk vise vår fotoutstilling med plakater som handlet om byggingen av T-banen og Tøyen torg. Gammeldagse leker for barna og lørdagstime for de minste med opplesing av boken «T-bane trollet Knerten Gundersen». I tillegg en liten konsert av blåserne fra Tøyen skoles musikkorps.

Vi besøkte Lakkegata skole i september og her ble det foredrag av nestleder i EGT, Karin Arnesen, og panelsamtale med fire gamle Lakkegata-elever.

I oktober er det foredrag med tidligere Tøyen-gutt Kåre R. Aas som etter en turbulent start på livet havnet som ambassadør i USA, Afghanistan og Israel. November møte handler om Jordal Amfi

Kulturminnedag med stand på Tøyen torg i slutten av august i samarbeid med Deichmann Tøyen. På bildet gammeldagse klikekuleleker for barna. (Foto: AD)

og foredrag av forfatter Ivar A. Johansen. I desember er det tid for julemøtet.

Idrett og bedrifter

To store bokprosjekter er under arbeid som ambisiøst nok tar for seg omfattende temaer: Idrett og bedrifter.

Det ene er idrettshistoriegruppa som nå over flere år har samlet stoff om aktiviteten i EGT-området helt fra tidlig 1900-tallet. Idretten betyr mye i dag for voksne og barn, men tidlig på 1900-tallet var den også et viktig alternativ for å holde unge mennesker «på rett kjøll». Stoffet er under bearbeidelse, og Bernt Bølviken har påtatt seg å skrive manus. Slik får vi nok en historisk bok/hefte, denne gangen om idrettens omfang og betydning.

Det andre er en bok/hefte gir et historisk tilbakeblikk over industri og bedrifter som har virket i vårt område helt tilbake til slutten av 1800-tallet. Det er et sant konglomerat og enkelte eksisterer fremdeles. Forfatter er Kjell M. Veivåg - han som skrev skoleboka «Da klokka klang».

For å få ferdiggjort begge disse prosjektene er vi imidlertid avhengig av økonomisk støtte. Vi tråler markedet for annonsører. Her vil hjelp fra våre medlemmer også være til stor støtte.

Takk for all hjelp

Ellers har vi mange prosjekter på gang og vil spesielt nevne fotogruppa og digitalisering arbeidet som har kommet godt i gang med god hjelp av medlem Zofie Cimburova. Ellers arbeider vi blant annet med gamle Grønland politistasjon og oppfølging av området rundt bautaen om Ole Gudmundsen.

Hjemmesiden vokser stadig med nytt stoff og på Facebook har nå vi nå 1600 følgere. Nyhetsbrevet «Historiebrev» har 6 utgaver i året og magasinet «Historiesus» kom ut på slutten av året. Til slutt må vi også i år nevne og takke for flott samarbeide med Bydel Gamle Oslo, vår sponsor Grønland Torg, og andre samarbeidspartnere som IKM/Interkulturelt Museum/Oslo Museum og Harald på Asylet.

Storesøster Grethe og Karin med dåpsbarnet Geir på Enerhaugen, sommeren 1953.

På Hersleb skole, 17. mai 1948.

Skiskole på Ola Narr, 1951.

Hos fotografen med dokke, 7 år gammel.

1946: Pappa, Grethe og mamma, med Karin i barnevogna. Fra storesøster Grethes album.

Ungene i gården til Tøyengata 25 på begynnelsen av femtitallet. Fra venstre: Helge, Gunnar, Torun, Turid (bak), Vivi, Solveig og Karin sittende forrest.

Den gamle metodistkirken i Hollendergata har blitt en levende teaterscene. (Foto: Arne Danielsen)

Teateret som gjorde strandhugg på Grønland

Midt i hjertet av Grønland finner vi et av Oslos mest kreative og levende kulturmiljøer. Der ligger Cafeteateret og her har Nordic Black Theater og teaterskolen Nordic Black Xpress (NBX) sitt hjem. Som gjest her vil du føle deg sett.

Av Kjell Veivåg

Dette er ikke bare et teater, teaterskole og en cafe. Dette er et hjertevarmt fellesskap. I Hollendergata 8 møter du et fellesskap av mennesker fra hele verden og i alle aldre. Det er mennesker som lever for å bringe frem musikk, kultur og glede, men som også utfordrer til debatt.

En ide fødes

Cliff A. Moustache ble født på Seychellene. Han søkte ut i verden og skaffet utdanning og erfaring både som teaterregissør og dramatiker før han kom til Oslo på 1980-tallet. Dette var en brytningstid der mange frie grupper ønsket å

forny teateret. Cliff ble med og fungerte som dramatiker og regissør for teatergruppen Artists for Liberation. Sammen med Jarl Solberg utvikles ideene og i 1992 etablerer de Nordic Black Theater som en selvstendig stiftelse. Forestillingene fant i hovedsak sted på Parkteateret på Grünerløkka.

Teateret går til sjøs

Nordic Black Theater var eksperimentelt på så mange måter og i 2001 gjorde man noe som skapte oppmerksomhet. Teateret ville ha sin egen scene og kjøpte teaterbåten «Innvik» som ble lagt til kai

Når det ikke spilles forestillinger, kan andre leie Cafeteateret til konserter, filmfremvisninger og annet. (Foto: Arne Danielsen)

i Bjørvika. Nå kunne teateret utvide med langt flere forestillinger, de hadde sin egen kafe og til og med «bed and breakfast». Havnevesenet var ikke like glad i prosjektet og diverse kommunale vesener måtte lete i paragrafene for å se hvilke regler som gjaldt for et flytende teater. Men kulturbyråden syntes at det var en god ide og det samme gjorde publikum. Barn og voksne strømmet til kaien for å oppleve spennende teater i en båt.

«Innvik» hadde mange år på sjøen bak seg. Opprinnelig var det en traust bilferje i Sogn og Fjordane før teatersjef Anne Gullestad i Sogn og Fjordane teater fikk ideen om å kjøpe båten i 1982 og gjøre den om til teaterbåt. For mange barn rundt om i fylket ble forestillingene på «Innvik» deres første møte med teateret.

Tiden løper ut

«Innvik» hadde en teatersal med plass til publikum på 150 – 200. Det ble ni fan-

tastiske år ved brygga i Oslo. Omkring 1500 kulturarrangementer ble avviklet. Her var det tradisjonelt teater, eksperimentelt teater, konserter med etablerte musikere og her kunne vi møte de unge som skulle skape seg en karriere. Kort sagt: «Innvik» ble et begrep.

Men alt har sin tid. I 2011 var det klart at utbyggingen i Bjørvika gjorde det nødvendig å flytte båten. Dessuten var båten blitt i så dårlig forfatning at det ikke var like forsvarlig å drifte den for et stadig større publikum.

«Det er fryktelig mye følelser og sentimentalitet knyttet til MS «Innvik» både i Bjørvika og på Vestlandet», sa Jarl Solberg til avisene. Men alt har sin tid.

Fra kirke til Cafeteater

Kristiania 2. metodistmenighet som ble stiftet på Kampen den 20. februar 1877, skiftet navn til «Elim», flyttet til Grønland og bygde sitt eget kirkelokale i Hollendergata 8. Det var arkitekt Rudolf

Teaterregissør og dramatiker Cliff A. Moustache var drivkraft bak opprettelsen av Nordic Black Theater. (Foto: Oslo Byarkiv)

« I Hollendergata 8 møter du et fellesskap av mennesker fra hele verden og i alle aldre.

Teaterbåten «Innvik» ved kai i Bjørvika. (Foto: Rune Aakvik/ Oslo Museum)

Haeselich som tegnet dette særpregede bygget. Menigheten ble nedlagt i 1967 og bygget ble brukt som lager frem til det ble renoveret og ble gjenåpnet som «Operacafeen» i 1993.

Noen år seinere ligger bygget til salgs på Finn.no. Da slår ekteparet Siri Dannevig og Jostein Gaarder til. Hun teaterpedagog og han forfatter. I 2006 kan de, etter en omfattende oppussing, åpne Cafeteateret med 130 sitteplasser. Det blir raskt en kulturinstitusjon i byen.

Men i 2011 må Dannevig og Gaarder av ulike grunner trekke seg fra prosjektet og teaterlokalet er på ny til salgs. Dette passer perfekt for folkene på Innvik som nå må flytte på land. Men det koster penger og lenge så det mørkt ut. På nytt viste de to teatersjefene, Cliff A. Moustache og Jarl Solberg, stor kreativitet. Kommunen hjalp litt til og dermed hadde Grønland fått et nytt teater.

Et levende teatermiljø

I de 14 årene som er gått, har Nordic

Black Theater befestet seg som en scene med internasjonalt ry. Her kommer det skuespillere og musikere fra mange land. Noen av dem bringer også med seg en forestilling som Cliff tilpasser til lokalet på Grønland. Å gi rom for møter mellom erfarne kunstnere og unge talenter er et av teaterets viktigste bidrag til kulturlivet i Oslo. Dessuten er ikke teateret det minste redd for å ta opp kontroversielle temaer. Debatt bidrar til utvikling i et samfunn.

I dag finner vi i tillegg til selve teateret også et ungdomsteater, Open Xpressions som er et forum for artister og som tilbyr en åpen scene og Nordic Black Theatre Xpress NBX som er en to-års teaterskole for studenter mellom 19-26 år. Skolen er gratis. Og når det ikke spilles forestillinger, kan andre leie Cafeteateret til konserter, filmfremvisninger og annet. Alle som kommer til Cafeteateret med en ide, blir tatt godt imot. Her møter du raushet og en kreativ holdning. Derfor er dette teateret en så viktig institusjon i byen.

«**Å gi rom for møter mellom erfarne kunstnere og unge talenter er et av teaterets viktigste bidrag til kulturlivet i Oslo. Dessuten er ikke teateret det minste redd for å ta opp kontroversielle temaer. Debatt bidrar til utvikling i et samfunn.**

Kort rokade i redaksjonen

Av Arne Danielsen

Jørn-Kr. Jørgensen har vært redaktør sammenhengende siden Historiesus ble født for fem år siden, og fortjener stor takk for nedlagt innsats.

I sommer spurte Jørn meg om ikke han og jeg kunne dele redaktøransvaret, noe jeg sa gladelig ja til. Planleggingen av denne utgaven har vi derfor gjort sammen. Vi har begge lang erfaring med å skrive og redigere bøker og blader.

Jørn og jeg har kjent hverandre siden skoledagene, og er vant til å jobbe i lag. Samarbeidet startet i skoleavisa «Atomposten» på Hersleb tilbake i 1969, der vi begge var redaktører. Siden var vi omforent i utgivelsen av 125-årsboka til Tøyen skole i 2007 og siden med felles innspill til Herslebs 100-årsbok.

Bildet er tatt på Sporveismuseet i anledning utgivelsen av min roman «Sporvogn i øyet» i 2023. (Foto: Marina Heyerdahl)

EN EKSOTISK OASE MIDT I OSLO

Å oppleve Grønlands Torg, er som å oppleve en helt annen verden. En eksotisk oase midt i Oslo. Grønlands Torg er et kjøpesenter uten tak. Her finnes et mangfold av spennende butikker og restauranter samlet i en fantastisk bukett. Sammen skaper de et helt unikt miljø; for alle som bor her, og for alle som «bare» er innom.

Åpningstider 10-18 (10-16)
gronlandstorg.no

Grønlands
TORG

instagram.com/gronlandstorg
facebook.com/gronlandstorg

Vår ambassadør

Klassebilde. Sort-hvitt. Klasse 1A fl. Tøyen skole. Kommende superdiplomat Kåre Reidar Aas står med lys lugg lengst øverst til venstre. Intervjueren har lys strikkejakke og sitter nest bakerst på veggrekka.

Tekst og foto: Arne Danielsen

Datoen bildet ble tatt står skrevet på tavla: 27. september 1962. Firogtjue førsteklasinger i tannfellingsalder, og alle i tidstypiske klær, har bare vært skole-elever en drøy måned. Nå har vi akkurat øvd på å skrive tretall. Alle smiler mot fotografen. Rart med slike minner. Den gang visste ingen av oss hvilken skjebne livet ville by på. Mange skulle det gå riktig bra for, men langt fra alle. Noen er borte, så altfor tidlig.

Inngang Sexes gate

63 år senere møtes Kåre og jeg igjen over et par kopper kaffe hos baker Nordby på Tøyen Torg.

- Du kjenner meg så godt at du ikke trenger spørre om noe», ler Kåre.

Ikke helt usant. Han er nøyaktig fjorten dager eldre, og vi fulgte hverandre som klassekamerater gjennom hele barneskolen, videre til ungdomsskolen på Hersleb og som omgangsvenner på Foss gymnas.

Hvordan husker jeg Kåre fra barndommen? Først og fremst adressen hans, som utgjorde ei hel barneregale: «Hagegata fem, inngang Sexes gate.» I telefonkatalogen sto farens navn: «vinduspusser Oleif Aas». Som en av få beholdt Kåre barndomshjemmet som lå rett over gata for skolen helt fram til for

et par år siden da han vendte tilbake fra en lang karriere i utlendighet. Ellers? Han var god i fotball, spilte for Sterling og trente på Caltex-løkka. Ellers var han akkurat så gatesmart som løvetannbarn ofte er. Typisk Tøyen-gutt, altså.

Nesten «Dusten»

Spesielt skoleflink var han knapt, sant å si. Det spennende er derfor hvordan Kåre Reidar Aas likevel vokste fram til å bli en av Norges ypperste diplomater. Han kan nemlig skilte med å ha vært politisk direktør og ekspedisjonssjef i Utenriksdepartementet og framskutt ambassadør til Afghanistan, USA og

Her lå den første klesbutikken til brødrene Varner.» Kåre frisker opp minner fra den gang han vanket i Schübelers gate.

Israel, for å nevne det grøvste. Han har møtte mange av verdens viktigste statsledere og fått uhemmet ros av statsministre Jonas Gahr Støre og Erna Solberg. Selveste Jake Sullivan, den amerikanske president Bidens sikkerhetsrådgiver, har slått fast intet mindre enn at «Kåre Aas var en sentral og unik aktør i det amerikansk-norske og transatlantiske samarbeidet». Wow!

I våres kom Kåre ut med «Diplomati i en verden som brenner», der han forteller om livet i utenriktjenesten. Siden ble han portrettert «i hue og ræva» på rekke og rad i de største norske avisene. I boka forteller han at han i utgangspunktet var så uinteressert i skolen at han ble truet med overføring til spesialskolen kalt «Dusten», men at han i september 1971, etter at han hadde hanglet gjennom ungdomsskolen med stusselige karakterer, fikk ånden over seg og en klar trang til å stramme seg opp og få skikk på livet.

«Atom» og «GeirO»

Akkurat da denne personlige avsløringen skjedde, befant han seg rett ved Torggata Bad, og han sprang over Ankerbrua tilbake til Hersleb skole og

spurte rektor om en ny sjanse til å vise hva som bodde i ham. «Atom-Jørgen» lot ham lot ham da få begynne i tiende klasse, på den betingelsen at han først klippet det lange håret, en ikke utypisk kommando fra den erfarne og hjertevarme speiderlederen. Dermed var han i gang, og siden ble det artium, universitetsstudier på Blindern og til slutt diplomatkurs i Utenriksdepartementet. Håret lot han vokse ut igjen.

Verdt å merke seg er at Kåre i tiende på Hersleb fikk en klassekamerat ved navn Geir Otto Pedersen, som senere også skulle bli norsk superdiplomat, blant annet som tilrettelegger for Oslo-avtalen i Midt-Østen, norsk ambassadør til Kina og siden FNs spesialutsending til Syria. Så er det lett å tro at Kåre og «GeirO» allerede der og da la hodene i bløt og sammen for å stake ut en felles karrierevei, men slik var det absolutt ikke, forklarer Kåre. Snarere tvert imot.

Akkademiker'n

Så kan man spørre seg om hvilke utrolige odds det må være for at to tiendeklasinger fra Hersleb skole på tjukeste østkant ender opp som diplomater i sær-

klasse? Men samtidig dukker en annen besnærende tanke opp: Hva om østkantbakgrunnen nettopp er selve forklaringen på at disse karene ble så utrolig dyktige i faget?

Uvanlig, absolutt. Kåre forteller at kompiser fra «Sjubbern» døpte ham om til «akkademiker'n» da han begynte på Foss gymnas, høyere skolegang var åpenbart slett ikke en vanlig syssel blant ungdommen som vanket i Schübelers gate. Kåre følte seg ikke hjemme verken blant medlemmene i Sosialistisk Ungdom eller den første tida i UD, begge steder vanket det for mye vestkant. Selv lærte han aldri å knyte slips.

Til gjengjeld var han fra tidlig barn-dom bevisst på hvor stor forskjell det var på folk, og å kjempe mot urettferdighet ble en tydelig drivkraft inn i diplomati-et. Dette i skarp kontrast til KLMs førte

« Da vi skolekameratene hørte om utnevnelsen, fleipet vi med at når du kommer fra Tøyen, er ikke Kabul noe å snakke om. »

Opp karrierestigen? I hvert fall fra lillebakken opp til storebakken.

Hva om østkantbakgrunnen nettopp er selve forklaringen på at disse karene ble så utrolig dyktige i faget?

Tilbake i skolegården på Tøyen. Her spilte vi slåball og danka.

år gamle prisbelønte Montreux-bidrag «Diplomatix», som raljerte over snobbete diplomater.

Går rett på

Kåres første oppdrag utenlands var i Chile, der general Pinochet styrte med jernhånd. Her fantes tusenvis av politiske fanger, og mange av dem ble torturert eller henrettet. Kåres oppgave var å holde tett kontakt med de innsatte og den politiske opposisjonen.

20 år senere fikk han den utsatte posisjonen som norsk ambassadør i Kabul, der man risikerte å bokstavelig talt havne i skuddlinja. Da vi skolekameratene hørte om utnevnelsen, fleipet vi med at når du kommer fra Tøyen, er ikke Kabul noe å snakke om. Noe alvor er det kanskje i dette, for ikke alle håndterer en slik situasjon.

Men vi husket Kåre som en med mye guts og som uredde kunne leve ut barne-regla om «vi går rett på, samma hva vi støter på». Selv kaller han seg «ekstremt ambisiøs». Vi tror det handler om samme egenskap. Uansett er det klare målet å få til resultater. Kanskje er dette også en typisk kvalitet fra østkanten, for her ble man ikke belønnet for tull og tom-preik.

Kokken Kåre

En annen klassisk Tøyen-ferdighet er folkeligheten, evnen til å prate og forene seg med alle. I Afghanistan etablerte han baren «Manhattan» som et ettertraktet samlingspunkt for diplomatene og for nordmenn som hadde en jobb å gjøre som soldater eller sivile. I Washington arrangerte han ambassademesterskap i sjakk i samarbeid med russerne. Bedre

å kjempe på brettet enn på slagmarka!

Et annet sosialt sjakktrekk var å selv lage maten som ble servert gjestene under sammenkomster i ambassaden, gjerne retter med norsk vri. Det ble varemærket i Israel. Mange syntes det var spesielt at ambassadøren selv var kokk, og fikk han i tillegg trukket noen med ut på kjøkkenet under matlagingen, var en uformell atmosfære garantert.

I det hele tatt sverger Kåre gjerne mer til å arrangere private samtaler mellom politikerne under fire øyne, dette funker ofte langt bedre enn større og mer formelle anledninger. «Jobben gjøres ikke på kontoret, den gjøres på byen», vektla han overfor Aftenposten. For å lære et sted å kjenne og se hvordan norske kan gjøre en forskjell, er man avhengig av å bli kjent med folk, poengterer han.

Kokken Kåre, effektiv diplomatisk metode. Her blir det paella på kjøkkenet til ambassaderesidensen i Washington.

Tøyen for alltid

Så har han også tatt til orde for at utenriktjenesten bør rekruttere bredere, finne kandidater som kan snakke med folk fra alle samfunnslag. Altså flere av samme type som han selv, tolker vi. Stor vekt har blitt lagt på den utrolige «klassereisen» som Kåre har foretatt, fra trangboddhet med utedass til fornemme residenser med ekte Munch på alle veggene. Og fra gutta med sniffekluten på hjørnet til møte verdensledere som Obama og Trump.

Ofte opplever vi at mange som foretar «klassereise» gjerne glemmer, eller

rent ut sagt fornekker, hvor de kommer fra. Men Kåre vender alltid tilbake på Tøyen, og vi ser på trynet hans at han trives med det. Nå har han også meldt seg inn i Enerhaugen, Grønland og Tøyen historielag. Selvfølgelig har han det. «Jeg føler ikke at jeg har funnet tilbake

til gamle trakter. Tøyen har alltid vært en del av meg», understreket han overfor Dagsavisen.

Velkommen til oss, Kåre. Du er rett og slett VÅR ambassadør!

I utgangspunktet var han så uinteressert i skolen at han ble truet med overføring til spesialskolen kalt «Dusten», men i september 1971, etter at han hadde hanglet gjennom ungdomsskolen med stusselige karakterer, fikk han ånden over seg og en klar trang til å stramme seg opp og få skikk på livet.

Østkantens spede barndom

På andre halvår av attenhundretallet, tok befolkningsveksten fullstendig av i Kristiania. I 1859 ble derfor Grønland og Gamlebyen innlemmet i byen, og i 1878 ble også Tøyen, Kampen og Vålerenga opptatt som del av hovedstaden. Sant å si liknet likevel en stor del av de nye bydelene fortsatt det rene bondelandet.

Gruegata 1 og 3, forevige fra portrommet til Sørligata 40. Bildet er fra 1957. (Foto: Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek.)

Av Arne Danielsen

I 1878 flyttet tiåringen Nicolai Heiestads familie fra Grünerløkka til Gruegata. I boka «En liten gutt fra Vaterland» forteller han om den kronglete veien de måtte gå med flyttelasset:

«Hadde vi ikke hatt kjerre, ville veien til Grueløkka ikke vært lang: Fra Trondheimsveien hvor Lakkegata slutter, går gangsti over jordene ved Tøyen til Tøyengata og Sørligata hvor vi er like ved Grueløkka; med kjerre og lass kan vi ikke tenke på Tøyengata engang, for da må vi opp Enerhaugskleiva som vi ikke klarer. Vi må helt rundt Grønlands kirke og opp Åkebergveien for å komme til Smedgata, som er brukelig for dem som skal til Grueløkka med vogn eller kjerre.

Mor med Hans har gått snarveien, de står og venter da vi er framme. Vi skal til Gruegata nr. 7. Det er en toetasjes, brun tregård hvor vi drar inn porten; det er svalgang langs hele huset og trapp opp. Først kommer vi inn på et lite kjøkken med vindu til svalgangen og fra dette igjen til stuen som har to vinduer til gata; den har høy ovn og synes stor da vi ikke har annet enn de to stolene og sengklerne å møblere med.»

Kål og poteter

Lille Nicolai flyttet i realiteten fra byen og ut på landet, for selv om byen samme året ble utvidet i to retninger, til Østkanten og Vestkanten, var det fortsatt langt mellom husene:

«På løkkene rundt Tøyen, nedover, bortover og oppover, har de slått korn med ljà; der er store stykker med kål hvor de kjører inn, og massevis av poteter som de tar opp nå. Nærmere Trond-

Gruegata sett motsatt vei, i retning Sørligata. (Foto: Kari Paulsen/ Oslo Museum)

heimsveien er det gartnere med drivhus. Her kan jeg også se opp på Ola Narr, hvor jeg kan se like til tante Andrea.»

Grueløkken fikk navnet sitt etter vognmann Ole Grue, som kjøpte området i 1839. Etter hvert ble det oppført flere trehus rundt en gatestump som før innlemmelsen i byen faktisk hadde navnet «Nygaden». Rundt denne beskjedne husklyngen var det ellers ikke altfor mye bebyggelse i strøket.

Sand og småstein

«Havegata er peneste gata, men slutter straks ovenfor der hvor Økernveien går opp. Fra Havegata går en gangsti opp til Brinkens gate på Kampen, og ved kanten av den store bakken ligger Engebretsens mekaniske verksted; i hele bakken fra Brinkens gate ned til Grueløkka fins ikke et eneste hus, det er bare sand, stein og gress.

Sørligata er bare en gatestubb med

et eneste stort, hvitt hus og noen mindre som kan være stall, fjøs og liknende. Bortenfor kommer og slutter Enerhaugsveien; parallelt med denne igjen lenger øst kommer Smedgata som begynner ved Enerhaugen og slutter ved Gruegata; den er mest sand og småstein, men hvor den begynner, har den store hus på den ene side og noen gamle på Enerhaugsiden, senere ingen.»

Rett før århundreskiftet tok befolkningsøkningen fullstendig av, og i løpet av bare fem år var veksten i folketallet på hele 45.000. Flertallet av de nye Kristianiaboerne var alle innflyttere som trengte boliger, derfor ble det spekulert i tomter og bygd leiegårder på spreng. Om ikke lille Nicolai Heiestad skulle reflektere stort over dette, da han løp over de ubebygde løkkene i 1878, skulle Tøyen på få år bli det tettest bebodde området i Norge noensinne.

Nicolai Fritjof Heiestad (1868 –

1949) var typograf og forfatter. Han er særlig kjent for oppvekstskildringen «En liten gutt ifra Vaterland - minner fra 80-årenes Christiania.» Boka, som ble gitt ut rett før han døde, skildrer en hard oppvekst i Kristianas forsteder. Familien flyttet en rekke ganger, og boka gir en rekke interessante opplysninger om sosiale forhold i Kristiania, og kan leses digitalt på Nettbiblioteket.

« På løkkene rundt Tøyen, nedover, bortover og oppover, har de slått korn med ljà; der er store stykker med kål hvor de kjører inn, og massevis av poteter som de tar opp nå.

De unge slekter

«Hun vil sørge for mange stemmer til Arbeiderpartiet fra området her», fikk vi høre fra lokalkjente kilder da vi skulle møte Agnes Viljugrein rett før valget. Så gikk det også veien for den innfødte Tøyen-jenta. 28-åringen åkte inn på Stortinget med solid margin.

Husker du? Agnes viste tidlig sterk politisk dragning.

Tekst og foto: Arne Danielsen

Tilbakeblikk: Sommeren 1949 flyttet statsminister Einar Gerhardsen inn i Statsbyggene ved Ola Narr. «Landsfaderen» trivdes dårlig blant de fine, og ville at barna skulle vokse opp blant arbeidsfolk. Dette var i sosialdemokratiets gullalder, og statsråder, stortingspolitikere og fagforeningshøvdinger fulgte lederens eksempel og flyttet etter. Tøyen ble satt på det politiske verdenskartet, og mottok prominente gjester fra hele verden. Einar ble boende i Sofienberggata 61D til sin død i 1987.

Etterpå, vel, har de unge slekter som det synges om, blitt eldre og distriktets politiske betydning atskillig magrere. Under årets valgkamp så riktignok mange yngre aktivister fra ulike partier hverandre stevne, både på Grønland og Tøyen. Men etter at løpesedlene var delt ut, dro de gjerne hjem til andre kanter. Med ett tydelig unntak: Agnes Nerland Viljugrein hadde gangavstand både hjem til mor i barndomshjemmet i Eiriks gate og til sin nåværende bolig i Motzfeldts gate.

Skilsmissebarna

At hun gikk på Gamlebyen skole, skyldtes i stor grad at foreldrene skilte seg og far flyttet til Sankt Hallvards gate.

- Da vi var ti-elleve, spilte jeg trompet i Kampen skoles musikkorps. Vi var opptatt av musikk, og venninnegjengen bestemte oss for å starte et rockeband. Vi øvde på rommet mitt, for det fantes ingen garasje vi kunne benytte i nabolaaget. Da vi diskuterte hva vi skulle kalle bandet, ble navnet «The Divorced» foreslått. Alle jentene hadde nemlig skilte foreldre, smiler Agnes.

Slik skiller området seg ut fra hvordan det var på Einars tid. For den gang var de færreste skilt, selv om mange nok holdt sammen bare «på tørre møkka».

Flerkulturell rugekasse

En periode var området preget av fraflyt-

I bakgården i Eiriks gate, der hun vokste opp.

ting, og både Gamlebyen og Tøyen skole var på et tidspunkt «nedi med hånda», altså midlertidig nedlagt eller truet med nedleggelse. «Redningen» ble innvandrerne. Agnes vokste opp med et massivt antall skolekamerater av utenlandsk opprinnelse, og på et tidspunkt var hun den eneste norsk-norske i klassen.

- Selv om ikke særlig mange av oss engasjerte seg politisk, ble vi likevel på en måte tidlig politisk bevisste gjennom at vi ble vant til ulike kulturer og religioner. For eksempel var det helt naturlig for oss at den muslimske høytidsdagen Id skulle behandles som en alternativ type skoledag. Og selv om det kunne mangle penger til foreldrekrasser og liknende, var vi stolte av den kulturelle rikdommen vi kunne skilte med. Som barn falt alt dette oss helt naturlig. Først da vi ble eldre skjønnte vi at det var mange, ikke minst blant politikerne, som ikke satte pris på dette mangfoldet.

Agnes forteller at Gamlebyen skole i 1998 vant spelemannsprisen med plata «Syng som småfolk», der to hundre barn fra tjuefem nasjonaliteter sang norske folketoner.

- Noen karakteriserte ganske nedlatende skolen som en «flerkulturell rugekasse». Dette uttrykket adopterte vi og gjorde til vårt, ler vår nye stortingsrepresentant, som selv sang i skolekoret «Småfolk i Gamlebyen».

Sentrumsunge

Til tross for forskjeller fra Einars tid, er det noe som aldri forandrer seg:

- Jeg er en sentrumsunge, vant til å være omgitt av leiegårder og parker. Og lyder. Jeg har godt sovehjerte og ulike lyder forstyrrer meg ikke. Dessuten er jeg vant til å ha folk rundt meg, delte for eksempel rom med broren min til jeg var seksten.

Da jeg var femten dro jeg forresten

«Jeg er en sentrumsunge, vant til å være omgitt av leiegårder og parker. Og lyder. Jeg har godt sovehjerte og ulike lyder forstyrrer meg ikke.»

på oppdagelsesreise med T-banen til Majorstua. Målet var å gå hjem igjen, og det var et sjokk da jeg skjønnte at det ikke var særlig langt. Tidligere tenkte jeg at resten av Oslo var omtrent som Tøyen og Grønland. Men byen viste seg mye mer annerledes enn jeg trodde. Ikke sånn rent fysisk, men mer med tanke på mangfold og kultur.

Politisk dragning

Agnes viste tidlig en sterk politisk dragning.

Ved Rudolf Nilsen-statuen på Vahls plass. Kan du synge revolusjonens røst, Agnes? Så sang vi første vers sammen.

- Ja, jeg har tilbrakt kvalmende mange timer i elevrådet, og da jeg spilte fotball, syntes jeg det var morsommere å debattere regler enn å drible. Den gangen politikkinteressen tok virkelig av var likevel da fritidsklubben vår på Jordal ble truet av nedleggelse. For første gang leste jeg meg opp på et bydelsbudsjett og var med på å arrangere et fakkeltog til Rådhuset, der oppslutningen var så stor at vi gikk tom for fakler. Men inne i Borggården ble vi bare møtt av de po-

litikerne som allerede var vennligsinnet innstilt.

«Agnes, vi må inn i rådhusalen», fikk jeg beskjed om.

«Kan vi det, da?»

«Ja, kom igjen».

Så inntok Jordal-ungdommen galleriet, og klubben ble reddet i tolvte time. Det var da jeg bestemte meg for å bli politiker, med det umiddelbare målet å kjempe for fritidsklubbene i hele byen.

«**Selv om ikke særlig mange av oss engasjerte seg politisk, ble vi likevel på en måte tidlig politisk bevisste gjennom at vi ble vant til ulike kulturer og religioner.**»

Arbeiderklubben

Noe hun har gjort siden. Blant annet som leder for bydelsutvalget i Gamle Oslo, der 28-åringen er en av de yngste, men samtidig den med lengst ansiennitet. I forrige stortingsperiode var hun dessuten vara på tinget, og møtte mer enn 200 dager som vikar. I denne perioden gjorde hun også en viktig observasjon:

- Hvem var det som stort sett tok kontakt med stortingsrepresentantene? Det var advokater og lobbyister og slikt. Vanlige arbeidsfolk glimret med sitt fravær. Ofte er de ikke klar over eller bevisste på at de har makt eller rettigheter. Vår oppgave blir derfor å oppsøke dem. Rekruttere dem. Sånn må vi jobbe, for klasseperspektivet er med i nesten all politikk. Mye handler om klasse, oppsummerer hun.

Nå har hun endelig blitt fast på Stortinget. Der er det som kjent godt å sitte. Men Agnes Nerland Viljugrein insisterer på fortsatt være «Jenny from the Block».

- På fritida er jeg ihuga fotball-supporter. (Selvfølgelig Vålerenga – «arbeiderklubben fra Oslo øst».) I tillegg elsker jeg å synge høyt på konsert, se en forestilling eller drikke øl på bar. Det har jeg ingen intensjon om å slutte med, lover Tøyens fremste representant for «de unge slekter».

60 år etter

«Det var hyggelig å møte klassekameratene 60 år etter at vi gikk ut fra Tøyen skole. Ekstra artig å se igjen Eventyr-salen og det beryktede tannlegekontoret.»

«Arne Danielsen var vår dyktige kåsør. Ingebrigt Daviks «Første skuledag» ble avspilt. Historiene og latteren satt løst. Tusen takk for hyggelig servering på Hagestuen. Det kan ikke gå 60 år til neste gang», oppfordrer Gunnar Larssen.

De evigunge Tøyen-gutta (ja, de gikk i ren gutteklasse) så hverandre stevne 4. juli. Bildet er fra fysikksalen, der det gamle auditoriet er bevart. (Foto: AD)

Lakkegata skole 125 år

Rundt 70 deltakere møtte opp på medlemsmøte i den nye gymsalen på Lakkegata skole 16. september. Skolen feirer i år sitt 125-årsjubileum og EGTs nestleder Karin Arnesen innledet om skolens historie.

Medlemmer fra «nabolaget» - Grünerløkka historielag – var invitert, og styreleder Vegard Holm og den kjente skuespilleren Kari-Ann Grønsund deltok i en samtale på scenen sammen med våre egne, Tor Kubberud og Arne J. Eriksen. Karins foredrag kan leses på EGTs hjemmeside. (Foto: AD)

«Nysgjerrighedens interesse»

Enda et jubileum ble markert av historielaget ved en omvisning på Sporveismuseet 19. august. Klokka 06:30 onsdag den 6. oktober 1875 startet nemlig den aller første hestesporvogna i rute fra Pilestrædet i Kristiania.

Morgenbladet slo den gang fast at det var en «uforminsket Nysgjerrighedens Interesse efter at forsøge det nye Befordringsmiddel». 150 år senere ble nysgjerrigheten blant de rundt 40 oppmøtte EGT-medlemmene oppfylt av de umåtelig kunnskapsrike guidene Johnny Vaaga og Erik W. Johansson.

Museet åpnet nylig etter oppussing, blant annet med et nytt flott og universelt utformet inngangsparti. Prosjektleder for oppussingen fra Ruter som har vært byggherre, er for øvrig EGTs medlem Marina Heyerdahl. (Foto: AD)

Spøkelseshus blir studenthybler

Hagegata 30 har stått tom og forlatt siden 2014. Nå har kommunen solgt boligblokken til Studentsamskipnaden i Oslo, med målet om rehabilitering til studentboliger.

Blokken med 3000m2 gulvflate og som inneholdt 50 kommunale leiligheter, ble oppført i 1975 som en del av Tøyen sentrum. I 2014 ble beboerne tvangsflyttet som del av Tøyen-Munch-avtalen. Siden har den stått tom.

I 2022 annonserte de rød-grønne at blokken skulle bli en pilot for en «tredje boligsektor», med rimelige eie- og leieboliger for folk flest. Lite har imidlertid skjedd. Etter en total oppussing skal Hagegata 30 etter planen fylles med 105-140 studentboliger.

Gamle Munch også til salgs

I slutten av september ble det meldt at byrådet også vil selge det gamle Munchmuseet på Tøyen. Bygningen huset Munchmuseet fra 1963 til 2021, da bildesamlingen ble flyttet til Bjørvika.

Siden er bygget benyttet av en rekke lokale organisasjoner. Byrådet ønsker å selge eiendommen med vilkår om at den skal benyttes til publikumsrettede kunst- og kulturformål. En aktuell interessant kan være Nationalteatret, som gjerne vil benytte Gamle Munch som biscene.

Den aller første registrerte bil i Norge hørte hjemme i vår del av byen, med Jørgen Bratli bak rattet.
(Foto: Norsk Teknisk Museum.)

Bil nummer 1

Den aller første bilen som registrert i Norge, med skiltnummer «1» var en ølbil fra Schous bryggeri. Bilen ble satt i trafikk 23. mai 1900.

Av Arne Danielsen

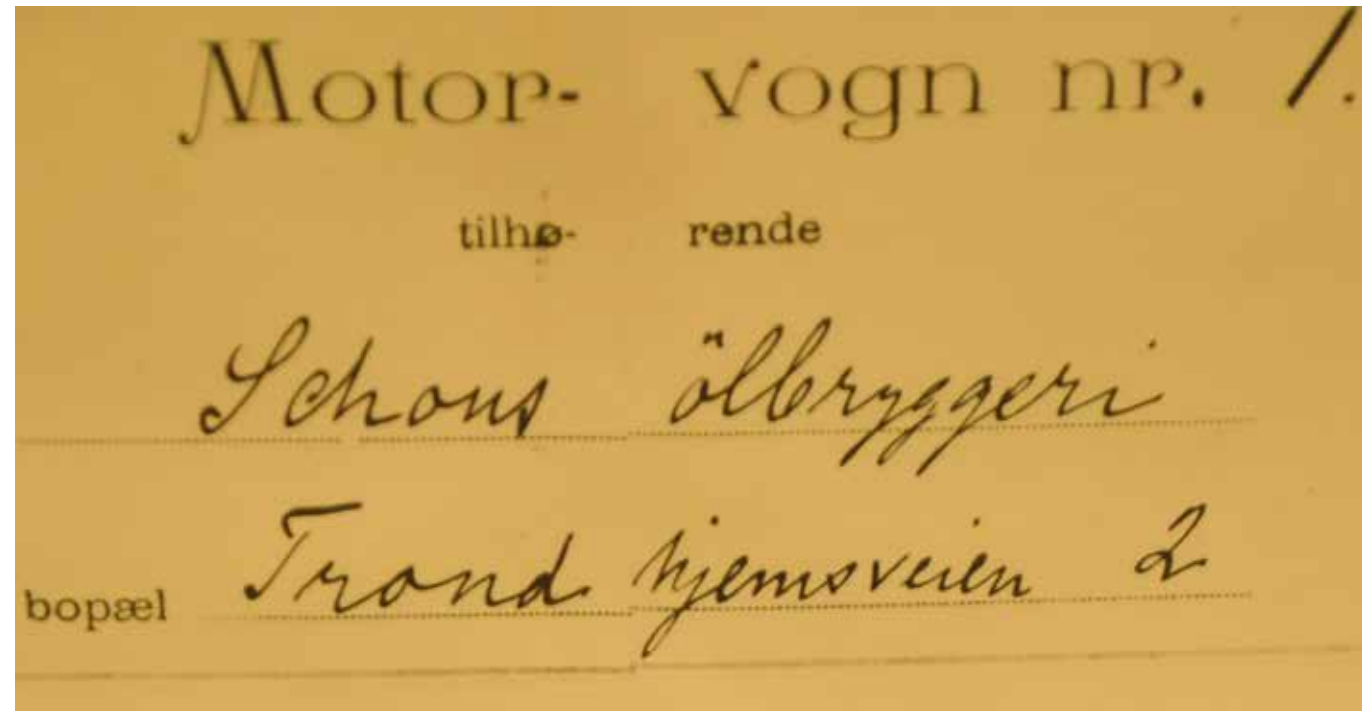
Mange tenker vel at skiltnummer 1 tilhører kongen, men skiltene med en enkel forbokstav for nummeret (A1) ble ikke innført før i 1913. Kongebil A1 er for øvrig en gave fra General Motors til kronprins Olav og kronprinsesse Märtha da de var på rundreise i USA i 1939, en Buick Roadmaster.

Lastebilen til Schous bryggeri var på sin side den aller første som ble registrert i Norge, og fikk rett og slett registreringsnummeret «1».

Startet i Fjerdingen

Ølbilen var av type Daimler, som konstruerte verdens første lastebil. Den før

ste modellen så dagens lys i 1896 med en 1,06 liters tosylindret firetaktsmotor som utviklet fire hestekrefter og hadde en toppfart på 12 km/t. Bilen var fire meter lang og halvannen meter bred, og nyttelasten ble oppgitt til 1500 kilo. Raskt viste det seg at mange av kundene som meldte sin interesse for nyskapnin-

«Motorvogn nr. 1, tilhørende Schous ølbryggeri, bopæl Trondhjemsveien 2.»

gen, var ølbryggerier, og en av kjøperne var Schous bryggeri i Christiania.

Schous bryggeri startet sin virksomhet i den fordums bydelen Fjerdingen, nærmere bestemt i Fjerdingens gade, i dag Christian Kroghs gate. Bryggeriet lå nederst mot Brugata ved Vaterlands bru, der restaurant Abelone ligger i dag. Her ble det brygget øl helt siden begynnelsen av 1820-årene, og Christian Schou kjøpte bryggeriet av arvingene etter kjøpmann Jørgen Young den 7. mars 1837.

Fra pottøl til bayer

Ølet som vanligvis ble brygget på den tiden var av overgjæret type, for det mestepottøl, som ble framstilt ved at knust malt ble tilsatt varmt vann under stigende omrøring. Dette ølet ble behandlet som ferskvarer, for det var lite holdbart, tålte dårlig transport og ble lett surt i sommervarmen.

Men Schou hadde ambisjoner om, som den første i Norge å brygge undergjæret bayerøl, noe han lyktes med i 1845. I en gammel bok om Norges Banks historie fortelles det at «stortingsmændene 17. mai 1845 for at bidrage til dagens høitideligholdelse, med gamle Ueland i spidsen begav sig ut til Schous ølbryggeri ved Nybroen for at smake paa den nye ølsort. Traditionen vil også vite, at landets kaarne fik personlig erfaring for, at bayerøllet ikke bare var godt, men ogsaa sterkt.»

Bryggeriet utvides

Med nyvinningen fikk Schous bryggeri vind i seilene. Tomta i Fjerdingen ble for liten, og Schou ønsket å utvide. Han forsøkte først å få kjøpt en strimmel av Mangelsgården, men da dette mislyktes kjøpte han i stedet nabogården. På Akerselvas østside eide han i tillegg til Sinsen og Lakkegården, hele strøket mellom Trondheimsveien og den nåværende Thorvald Meyers gate, helt opp til Sofienberg.

I Trondheimsveien 2 ble rundt 22 mål reservert til bryggeriets planlagte kjeller, før også hele bryggeriet ble flyttet dit. Det fine med bayerølet var nemlig at det tålte lagring på fat, selv på varmesommeren i en god kald kjeller. Dermed kunne det også distribueres rundt i landet. Men man trengte transport, og derfor ble lastebilen ønsket varmt velkommen.

Første sjåføren

Den første lastebilsjåføren het Jørgen Bratli. Han tok seg gjerne en æresrunde på Karl Johan, uten at dette ble noen umiddelbar suksess. Den 6. juni 1901 sto tvert om følgende notis i avisen: «Inn i butikkvinduet til Bygningsartikelkompagniet i Lille Grændsegade sprang en hest i går, skremt av motorvognen til Schous Bryggeri.»

I juni 1902 ble det derfor tilføyd i vognkortet: «Kjørsel er ikke tilladt i Karl

«Inn i butikkvinduet til Bygningsartikelkompagniet i Lille Grændsegade sprang en hest i går, skremt av motorvognen til Schous Bryggeri.»

Johans gade, strøget mellom Skippergaden og Rosenkrantzgade, naar undtages hver gang varer skal afleveres i dette strøg og da altid kun kortest mulig del af gaden.»

Bilen var i aktiv tjeneste i ni år, og deltok som siste doning i den store bilkolonnen rundt Akershus festning under landets første store bilutstilling i 1909. Deretter ble den dessverre hugget opp. Schous bryggeri ble på sin side avviklet i 1981.

Kilder:

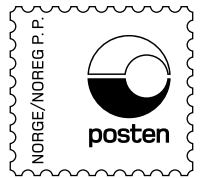
Svein-Ove Arnesen:

«Lastebilens århundre»

Nils Vogt: «Schous bryggeri:

mindeskrift til hundreaarsjubilæet 1921»

Returadresse
EGT historielag
Grønland 28
0188 Oslo

Til hverdag og fest - Asylet er best!

GRØNLANDSLEIRET 28 - 0188 OSLO

<https://asylet.no/om-oss/>

Uansett hva det gjelder av arrangementer -

samlinger, lunsj, middag -

eller kurs, konferanser og møter.

Asylet er stedet med sjarm

i historiske omgivelser midt på Grønland.

**Vi vil gjerne hjelpe deg med å få det til
om det er konfirmasjon, barnedåp eller bryllup -
vi finner en løsning.**

Velkommen innom Asylet!